

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Opiskelijakirjaston verkkojulkaisu 2007

Om skandinavismens utförbarhet

Carl Jonas Love Almqvist

København 1846

Tämä aineisto on julkaistu verkossa oikeudenhaltijoiden luvalla. Aineistoa ei saa kopioida, levittää tai saattaa muuten yleisön saataviin ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Aineiston verkko-osoitteeseen saa viitata vapaasti. Aineistoa saa opiskelua, opettamista ja tutkimusta varten tulostaa omaan käyttöön muutamia kappaleita.

www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi
opiskelijakirjasto-info@helsinki.fi

OM SKANDINAVISMENS UTFÖRBARHET.

M. H.

Inom det skandinaviska sällskapet hafva ord af hög entusiasm, uttryck af den varmaste känsla för den nordiska saken, poetiska och emblematiske framställningar, rörande skandinavismen, flere gånger låtit höra sig. Jag skall således ej försöka någonting ditåt. Jag yttrar för ingen del detta i mening, som skulle jag underkänna entusiasmens värde och det stora, det vackra i känslan. Tvärtom. Men jag anser mig med fullt skäl i detta sällskap kunna förutsätta allt af detta slag. Mitt föremål skall derföre blott vara att betrakta den nordiska frågan ifrån en praktisk, en i detta afseende prosaisk sida: jag menar *utförbarheten*. Här förefinnas i de nordiska nationernas sköte redan flere, att jag så må kalla dem, *unionela punkter*, som utan allt slags anstötelse för de dynastiska intressena, utan att såra en enda tron, kunna upptagas, fasthållas, göras vida mera lefvande än de äro; och hvilka derefter i betydlig mån kunna kraftfullt verka till nordens nationliga sammansmältning. Jag lägger mycken vikt vid det, jag nyss sade, nemligen min framställnings frihet från dynastisk förnärmelse. En sådan anser jag vara min pligt i dubbelt hänseende. Det är mer än väl bekant att det kongl. danska kansliet förbjudit skandinaviska sällskapet politik. Det skulle då vara illa passande för mig, anländ från nabostranden, att inlåta mig i något, som skulle kunna ådraga sällskapet en tillrättavisning från auktoriteternas sida. Det skulle vara illa gjordt både emot eder sjelfve, M. H., och tillika i och för min egen person, hvilken, hitkommen, utan tvifvel bör respektera de här gifne lagarne.

Det, jag har att säga, skall icke befinnas vara alldeles nytt. Långt derifrån, tror jag det vara vid tillfällen mer eller mindre vidrördt. De i de skandinaviska folkens sköte befintliga föreningsbanden ligga öppna tydliga och klara för hvar och en, som endast vänder sin blick ditåt. Men det är rörande *sättet att upptaga och begagna dem*, som jag önskar göra några oförgräpliga anmärkningar, hvilka sedan utan svårighet kunna på samma stråt utvidgas så långt hvar och en behagar.

De första tre punkterna äro af blott och bart litterärt innehåll. De angå nordens geografi, historia och språkbehandling, hvilka jag menar af Skandinaviens skriftställare skulle kunna tagas för Sverige, Danmark och Norge på en gång, alltså *gemensamt*, utan att derföre förbigå, än mindre neka den omständigheten att dessa utgöra *trenne* politiska riken. Härigenom borde, såsom mig synes, ingenting besynnerligare eller farligare uppstå än hvad som nästan alltid egt rum med Tyskland och Italien. Man behandlar ända ned i den första skolundervisningen, ända upp i den professorliga katedern, Tysk-länds jord såsom *en* geografisk enhet för sig, vid sidan af de öfriga europeiska länderna; man betraktar likaledes Germaniens häfder såsom *ett* folks historia, och dess språk såsom *ett* lingvistiskt studium, utan att derföre på minsta sätt förbise eller göra ingrepp i den sanningen att Preussen, Österrike, Baiern, Würtemberg, Baden, Hannover o. s. v. utgöra särskilda riken; likasom man ej heller bestrider att dessa politiska kroppar hvar för sig nödvändigtvis måste hafva sin egen historia, också, men underordnad tyska folkets i stort, samt blott utgörande kapitel deruti. Hvarföre har man icke på samma sätt gått till väga med Skandinaviens geografi, historia och språksak? Eller, om man hitintills icke gjort det, hvarföre dröjer man att göra det nu och hädanefter? Måhända skall man förkasta frågan såsom en obetydlighet, en ren onödighet. Tillåten mig då, M. H., att ingå litet närmare i ämnet, för att efterse, om saken verkligen är så ringa. Jag säger uttryckligt att jag lägger mesta vikt på att det, jag menar, sker i den första undervisningen, i skolorna, i de böcker, som sättas i barnets hand, på de blad, hvilka först läggas under ögat, inför själens åskådning. När vi blifva äldre, kunna vi utan tvifvel på vetenskapens

väg, alltså reflexionsvis, inhemta mycket, rätta mycket, insätta och lära oss mycket: bland annat fatta satsen om Skandinaviens enhet såsom *sats*. Men kraftfullare, jag vill säga outplånligare, står denna enhet för vår själ, om *den redan blifvit till såsom en instinktartad känsla*, en gifven primärtanke i vårt ursprungliga föreställningssätt som barn. Det första, vi i världen lära känna, älska och skåda, utgör det oförlömligaste. Hvad vi tro som barn kan aldrig fullkomligen dödas hos oss: hvad vi hafva i tankarne som små blir oftast vårt fastaste, vårt orubbligaste princip — ja, det är för många omsider hans sista, hans enda tanke i stort. Man torde här förebrå mig att jag vädjar till det barnsliga, det enfaldiga. Jag vidgår det gerna, om jag får förstå ordet i sin ursprungsmening såsom själfva det enkla, det odelade, det härigenom i grunden starka. Jag vidgår också att den instinktartade känsla, vi insupa som barn, kan kallas ett slags fördom. Men då på detta sätt ingen människa kan vara utan sina fördomar, efter alla äro eller varit barn, så frågar jag er, M. H., om det icke må vara vida bättre att rigta fördomens kraft på det, som godt och sant är, än på motsatsen ? med ett ord, jag frågar, huruvida det ej är bättre att i den barnsliga instinkten få ingjuten fördomen ~ om den så skall benämnas — fördomen, alltså, om Skandinaviens enhet, hellre än fördomen om Skandinaviens splittring.

Jag tillåter mig nu att ingå närmare i hvardera af de angifne punkterna.

1. *Det geografiska*. Så som detta studium förekom i de svenska skolorna före unionen med Norge, hade barnet, sedan det lemnat kartan öfver Europa, en karta öfver *fäderneslandet*, hvarpå *Sverige* ensamt låg koloreradt samt fullsatt med lokaler: namn på landskap, städer, sjöar, floder, berg; men vid sidan deraf sågs ett långlagdt, färglöst gebit, der det nyfikna ögat endast kunde spåra namnet *Norge* med stora bokstäfver samt två eller tre städer: Kristiania, Bergen, Trondhjem. Litet längre ned framstucko åtskilliga lika färglösa och på orter tomma figurera ett par öar och en större halfö, hvilka tillhoppa hette *Danmark*, och der ögat på sin höjd varnade Köpenhamn, Helsingör och kanske, om lyckan var god, Roskilde. På dessa bilder kikade barnet under sina geo-

grafiska lärotimmar i flera år. Hvad måste det djupa intrycket blifva deraf? Att Sverige var det land, som låg hjertat närmast, och låg som sådant ensamt: det utgjorde det enda land, som var rätt rikt på bygder och städer, på vackra blåkantade sjöar och dessa förträffliga floder, hvilkas naiva krökningar aldrig gå ur minnet, när ögat en gång sett sig riktigt in i dem. Men hvad voro, deremot, Danmark och Norge för detta skolbarn? De stodo för den åskådande gossens och flickans själ lika tomma på lif som på ställen, lika utan intresse som utan färg. Dessa länder voro, en gång för alla, främmande för Sverige och för svenska sinnet: lika främmande, åtminstone, som Tyskland, England, Frankrike, Ryssland o.s.v., hvilket vill säga mycket nog, ehuru de utan tvifvel inrymdes i känslan af en gemensam europeisk enhet, enär på europeiska kartan de alla samtigen sågos målade. Visserligen upptäckte det barnsliga ögat, med en viss glad förundran, att äfven Danmark och Norge kunde stå i rödt eller grönt, samt vara öfversållade med städer, sjöar och floder, också de; men denna anblick kunde ej vinnas utan . genom att vända om, bladet, genom att komma till nya, till andra kartor. Det skedde således först, sedan det goda älskade Sverige var lemnadt! Hvad jag här nämnt om de svenska skolorna sker, vice versa, i de danska. På samma blad, der Danmark ligger i höga, intagande färger och fullt af namn. ser barnet Sverige (eller den del af Sverige, som rymmes på danska kartan) såsom en tom, färglös, ointressant ödemark; och en liten snibb af södra. Norge ser lika eländig ut. Varom öfvertygade att dessa barnsliga föreställningar bilda känslor och fördomar för lifvet: de alstra nationliga motviljor eller till det minsta likgiltighet för brödräländerna: de föda trånga tankar om dem, som visserligen i mognare år kunna öfvervinnas och efterträdas af bättre, men hvilket endast inträffar hos de få enskilde, på hvilkas lott en mera "raisonnerad" bildning med tiden kommer. Jag går så långt, att jag till och med tror mången inskränkt, oskandinavisk tanke äfven hos dessa personer i hemlighet följa med, som allenast har karte-inrättningen att tacka för sin tillvarelse. Låtom oss nu ändra denna lilla sak! Det inskränker sig till blott och bart en litterär handling. Man utgifver kartor för den geografiska barna-undervisningen, der den

fäderneslandskarta, som följer på *verldsdelskartan*, rymmer på en gång Sverige, Danmark och Norge: till landskap, härad, städer och öfriga ortnamn lika utförligt behandlade alla tre, samt jemte hvarann kolorerade alla tre. För Sverige och Norge har detta naturligtvis nu redan; skett, men Danmark återstår. Låt det således då äfven göras för detta! Titeln skulle icke dessmindre vara: 'Karta öfver de tre rikena, Danmark, Sverige och Norge;' det är klart. Men hvad barnet senterade, vid blicken på. dessa tre rikerna, vore känslan af ett fädernesland: hemmet för ett folk: alltsammans lika intagande för minnet, tanken och hjertat: allt stående i lika hög färg för själen. Den kartan åtföljande, geografiska läroboken skulle också, i likhet dermed, omtala Sverige, Danmark och Norge med åt dem alla tre i samma mått tilldeladt intresse, vidd och innehåll, samt blott såsom tre kapitel i en geografisk hufvudafdelning. M. H.! Härmed vore den skandinaviska frågan, hvarom vi nu så mycket orda, grundlagd — hvad säger jag? — den vore afgjord på hela detta omätliga fält, som barndomen intager: således i nationens-primärkänsla. Men när alla dessa barn stå fullvuxna en gång hvad inträffar då? Då blir till mogen mening, hvad som på barndomsfältet var fantasi. Då kan icke längre i norden finnas någon 'skandinavisk fråga,' emedan det skandinaviska svaret redan är gifvet.

2. Jag började med geografin, emedan den utgör det fysiska substratet för känslan. Men ensam skulle den kunna uträtta föga. Jag kommer nu till det historiska, det jemförelsevis förnuftigare. Något egentligt hinder synes ej kunna möta våra författare af skolböcker, lika litet som af större historiska verk, att såsom ett enda helt afhandla det skandinaviska folkets, d. v. s. Norraena tungans folks historia. Denna skildring skulle icke utgå från den synpunkten att vår nord ursprungligen utgjort ett enda politiskt stycke, en stat, hvilket vore en fullkomlig osanning. Huru många rikerna Norge egde, innan Harald Hårfager och Erik Blodyxe uppträdde, vet livar och en ur Sturleson. Att den kontinent, som nu kallas Sverige, före Ingjald Illråda bestod af en otalig mängd småriken, ännu till en del påminnande om sig i namnen på flera härad är bekant; men huru många dessa stater (civitates Svionum) voro, kan ingen säga. Om dan-

skarne sjelfve känna, af huru många dylika småriken gamla Danaveldi omsider sammangrodde, så vet verkligen icke jag det: blott det är säkert att staterne voro många, många. Till det minsta kan man här tala som två: det *jylland*ska riket och det *sjelländska* riket centraliserade i Jellinge (sedan Ribe) och Lejre: likasom man för hvad nu heter Sverige påminner sig att detta till det minsta består af två, *Svea* och *Göta*. Om man till dessa fyra lägger: *Norge*, *Island* och *Färöarna*, så kan man med fog säga att den skandinaviska enheten i politisk hänsyn minst är sjufaldig. När nu redan i våra dagar allt detta likväl icke består af *flera* än allenast *tre* riken, så är detta utan tvifvel en stor välsignelse, hvarför vi äro en öfver oss vakande försyn den högsta tack skyldige; och vi kunna väl hafva anledning att från samma ledande hand för framtiden hoppas ännu mera på samma bana, samma föreningsstråt. Men, M. H., om följaktligen här i Norden icke kan talas om någon politisk enhet, hvilken egentligen aldrig funnits, så frågas, om icke, *ofvanom den politiska*, någon annan enhet gifves, och hvar om historien kan hafva många, höga, betydelsefulla ord? Jo! en sådan är; och det var egentligen dit, jag ville komma. Det har hitintills utgjort våra historieskrifvares uteslutande vana att endast författa rikshistorier; och de hafva trott sig göra sin sak till fyllest, när de gifvit sina läsare konungalängder. Det är i det närmaste blott regentbiografier, vi på denna väg bekommit, jemte några högst magra och sparsamma notiser om folkens seder, bruk och religioner, vid sidan om furstarnes lefrenesbeskrifningar, såsom hufvudsaken. Dessas giftermål och de inbördeskrig, hvari de för sina slägtintressen invecklat folkstammarne, hafva till den grad bemästrat sig rikshistoriernas innehåll, att för hvarje vanlig läsares blick. folken sjelfva och i stort försvunnit åt bakgrunden. i synnerhet de historiska läroböcker, som satts i barnens händer, varit på detta ensidiga sätt inrättade, så lätt att inse följden häraf för hela ungdomens historisk grundkänslor; och det är begripligt att genom århundraden, slägte efter slägte, vederviljor måst under emellan svenskt och danskt, som allenast haft sin grund i det uteslutande dynastiska sätt, hvarpå den nordisk historien blifvit framsatt i skolundervisningen. — Jag hyser

den öfvertygelsen att *vår nords historia en dag skall komma att helt och hållet omskrifvas*, och det icke blott hvad angår en grundligare behandling af våra forntidsminnen, sedan de gamla åsigtarna om dem blifvit ändrade enom nyare och rikare upptäckter under jorden (i grafvar) och ofvan densamma (i bibliotek), men framför allt i sjelfva framställningssättet, både till innehåll och form. Den politiskt dynastiska historien, i stället för att nu i det närmaste sluka allt, kommer då endast att utgöra en afdelning, och till och med icke en gång alltid den ljusaste, i nationalhistorien. I och med denna för-, ändring framträder sjelfva den skandinaviska enheten ögon- . blickligt: den genomtränger alla splittringar. I och med det samma är det ock förbi med detta gamla eris-äpple, som ständigt förargar läsaren i de svenska och danska rikshistorierna: stridsfrågan om principatet, hegemonien de "båda nationerna" emellan. Då det utgjort de danske rikshistoriografernes fosterlandspligt att låta alla de forntida storverksmän, som intagit Normandi och England, om grundlagt konungariket Begge Sicilierna, ja till och ned dem, som under Rurik gifvit upphofvet åt Ryssland, "lenast komma ifrån punkter i de länder, som nu bilda den danska monarkien, helst söderländske författare under medeltiden ofta kalla norrmännen med det gemensamma hamnet "dani", så blef det deremot en lika afgjord fosterlandspligt hos de svenske att låta alla de nordiske folkströmmar, som i äldre tider kommit Europa att darra, utgå från Sverige. Sverige var för dem "vagina populorum." Hela detta ofog, att af patriotism förvrida fornhistorien, försvinner, så fort hela Skandinavien framstår såsom fäderneslandet på en gång för både svenskar, danskar och norrmän, och detta grundlägges i sjelfva våra primära sensationer som barn. Jag föreställer mig att det skulle då blifva lika lätt för en dansk att med lefvande kärlek skildra det gamla Upsalas och det närvarande Stockholms härlighet, som för en svensk att med entusiasm och sanning tala om Ribehuus och Vejles skönhet, om Lejres och Köpenhamns — ty begge skulle måla allt detta såsom *sitt*: och begge kunde med lika fosterländsk glädje framställa de gigantiska taflorna af Norges bell, norrmännens anborna kraft, Trondhjems forna storhet och Kristianias nuvarande löfte att en gång blifva,

hvad Stockholm och Köpenhamn äro. Troligen skall icke säga att jag har så orätt häruti, men man fråga: hvarifrån skola vi då hemta källorna till författande af ett skandinaviskt folks historia, såsom enhet, då den politiskt dynastiska synpunkt, som hittills varit förherskande, nedsättes på ett underordnad rum? Jag bekänner att denna fråga, åtminstone till en början, synes vanskelig nog att besvara. Ty våra förnämste grundvalar hittills — t. ex. i Danmark från Saxo Grammaticus till Suhm och hans efterföljare; i Sverige från Johannes Magnus (Saxos sidostycke) ända till Lagerbring och de yngre efter honom; i Norge från Sturleson till Torfeus och andre — hafva alle lemnat regentbiografier och föga annat. Men här blir saken att, i historien liksom i allt annat, å nyö gå ut i landet och bland menniskorna, för att göra historiska uppsamlingar, rön, anmärkningar och betraktelser ur denna nya synpunkt, i stället för ur blott den gamla. Detta kan väl nu till en stor del anses för sent, då det är fråga om att bekomma källor till sjelfva folkets historia för gamla, hänsunna tider. Dock har jag den öfvertygelsen att man, på denna väg, har mera att söka och finna än man i allmänhet tror. Hufvudsaken blir att forskaren sjelf skall bekomma en för folkbeskaffenheterna ute i landet öppen blick. Och detta får han genom grundtanken att vilja uppfatta och beskrifva skandinaviska nationalhistorien såsom en enhet. Måhända skall man invända att han i och för våra gamla tider, på detta sätt icke skall kunna erhålla några data, utan blott komma till en skildring, som förtjenar heta en roman öfver folket. Nåväl! om detta ock till en del skulle blifva resultatet — hvad äro väl, om våra historieskrivare lägga handen på hjertat, de nuvarande rikshistorierna om våra forntida nordiske regenter annat än konungaromaner, hvartill för medeltiden ansluta sig adels- och prelatromaner, d.v.s. s. historier, skrifna i desse klassers intressen, målade med deras färger och till deras förhärlikande med de andra folkdelarnes uteglömmande, för att ej säga nedsättande, och säkert ofta på sanningens bekostnad? Hvad kunde. det då skada, om vi nu, i stället för de gamla tiderna, finge en skandinavisk folkroman — efter en fullt faktisk historia för dessa tider lärer vara ogörlig — blott

fatta och måla sakerna ur folkets synpunkt, men derjemte utan orättvisor emot konungar, adel och prester, enär en de i sin mån tillhört folket i stort: således också d upptagande af dem, men icke uteslutande eller ensidigt för dem, såsom fallet visar sig i våra nu gällande riksromaner?

3. Jag kommer härpå till den tredje punkten, *språket*. Att man kan såväl grammatiskt som lexikaliskt behandla alla de skandinaviska dialekterna såsom brytningar blott ett enda hufvudidium, med isländskan till grund, är en allmänt erkänd sak. Omöjligt torde det deremot vara att i litteratur och skrift numera sammansmälta de tvenne skilda skriftspråken, *svenska* och *danska*. Men ganska mycket vore vunnet, om man i de allmänna och enskilda skolorna, för såväl flickor som gossar, öfver hela nordén införde båda språken såsom bestämda lärogrekar. Man bords i de svenska undervisningsverken utlära danska språket öfverallt likaväl som svenskan, samt i de danska och norska meddela undervisning i svenska språket. Här måste de dock stå såsom tvenne läroämnen, ehuru ganska närslägtade. Men i lexika kunde de begge inrymmas på en gång, sålunda att i fullständigare ordböcker, äfven omfattande dialekterna, t. ex. en svensk sådan, beslägtade danska ord med sina afvikande bemärkelser skulle upptagas såsom dialekt här, och i någon dansk ordbok dylika svenska ord införas, men också som dialekt der. Detta kunde icke stöta någon annan än den, som tillfälligtvis vid uttrycket *dialekt* fäster begreppet af någonting *underordnad*: en bemärkelse, som ordet i sjelfva verket dock icke har. Första gången man i Danmark finge se ett lexikon öfver svenska språket, deruti danska ord förekomme såsom dialektbrytningar vid sidan af småländska, vestgötska, gottländska o. a. landskapsidiotismer, Skulle det måhända väcka någon med en liten förargelse blandad uppmärksamhet; men detta vore genast hjälpt dermed att man i Sverige finge se ett lexikon öfver danska språket, deruti svenska ord såsom dialektformer funnes vid sidan af jylländska, fyenska, bornholmska. Jag tror att genom en sådan ömsesidig inrättning ej så litet skulle vinnas för utbredandet och rotfästandet af den skandinaviska enheten i språkväg, såsom allmänt medvetande och folk känsla på båda sidorna om sundet. Saken

vore dessutom ganska mycket påkallad genom praktiskt behov. Det finnes nemligen både i danskan och svenskan en myckenhet ord, på båda sidor lika till ursprung och i det närmaste äfven till form, men hvilka under tidernas lopp bekommit så skilda bemärkelser i de begge rikenas hufvudspråk, att man, utan kännedom häraf löper fara att utsätta sig för misstag, någon gång för ledsamheter, åtminstone från artighetens synpunkt. Så har man t.ex. ordet *by* både i danskan och svenskan; men då man dermed i Danmark utmärker en stad, till och med af den vidd och betydenhet som sjelfva Köpenhamn, så skulle deremot i "Sverige äfven den ringaste köping hålla sig förnärmad genom att kallas en by, emedan detta uttryck der blott utmärker en bondgård. Likaledes har man i begge språken både *dräng* och *piga* (Dreng, Pige); men då dessa ord i Danmark betyda barn (son och dotter, ung man och flicka), så sägas de i Sverige endast om tjenare af båda könen. Sonen i ett svenskt herrehus skulle upptaga det som en stor ohöflighet att tituleras "min dräng!" likasom hvarje flicka, hvilken icke tjenar, kände sig förnärmad af att kallas piga. Lika olycklig vore man, om man benämnde dottren i en svensk herrskapsfamilj, äfven af allra ringaste slag, *jungfru* (Jomfru): mamsell är hennes titel. *Fröknar* heta i Sverige, efter regeln, endast adliga flickor; och då Fröken och Jomfru i Danmark mången gång lära kunna sägas promiscue om ett ogift fruntimmer, så är svalget mellan dessa benämningar i Sverige så stort, att det nästan synes oöfverstigligt. *Kone* är i Danmark ett värdigt namn på hvarje hustru, af hvad klass som helst: i Sverige kan det dermed beslättrade ordet ej en gång så mycket som låta höra sig i ett sällskap utan att väcka skandal. Exempler kunde utföras i oändlighet, äfven bland verb, adjektiv och partiklar; hvaribland jag endast må anföra det bekanta adjektivet *rolig*: i Danmark stilla, lugn, men i Sverige munter, och alldeles icke lugn. Då således en stojande folkmassa eller en pipande teaterpublik i Köpenhamn af en polisagent mycket väl kan tilltalas med förmaningen: *vaer rolig!* så skulle deremot en person i Stockholm råka i högsta förvåning, om en polisbetjent å embetes vägnar bad honom vara rolig, emedan ingen tror sig hafva skäl att från polisens sida uppkallas till munterhet och glädje.

Man kan göra den anmärkningen att danska språket öfverhufvud bibehållit orden vid deras egentligare och äldre bemärkelser, hvaremot svenskan tyckes hafva haft begäret att gå ett steg längre från betydelsen. Vare huru som helst, hoppas jag hvar och en lätt finna nyttan af att upptaga alla de inbördes afvikelserna i någon blifvande skandinavisk grammatik, såväl som ordbok, öfver båda språken på en gång.

M. H.! Jag har nu genomgått de tre första unionelpunkterna, hvilka till sin natur äro endast litterära och, sådana, att de af hvarje enskild, som vill, kunna sättas i verket när som helst, utan hinder från någon pligt, som kunde neka honom det. Jag kommer nu till några andra, hvilka på det högsta skulle sammanknyta Norden, men ej kunna utföras af enskilde, utan blott af de resp. rikenas styrelser. Detta anser jag dock icke för ett hinder mot sakens framgång, förr eller senare, emedan jag håller mig fullt berättigad att antaga dessa styrelser vilja arbeta i nationens förnämsta intressen: så mycket mera, som förutsättandet af motsatsen otvifvelaktigt skulle innebära en förnärmelse.

Sakens beskaffenhet och vår ställning, M. H., fordrar dock att jag om *dessa* föreningsband yttrar mig ganska kort och allenast i förbigående, äfven om jag skulle kunna göra det utförligare och djupare. Alltså får jag förslagsvis nämna:

4. *En gemensam och för båda rikena likartad utveckling i juridiskt hänseende.* Det torde här vara bekant att man i Sverige som bäst är sysselsatt med en omarbetning af allmänna lagen och detta ej blott för enskilda, mindre rättsbestämmelser, utan för sjelfva laggrunden straffprincipet och korrektionssystemet: i mening, nemligen, att detta icke skall vara förderfvande, såsom hittills, utan förbättrande. Det danska lagverket emotser väl ock sin utveckling, tillkännagifvande förändringar från Kristian V:s Lov. Enär hela det skandinaviska folket, såväl på fastlandet som på öarna, till följd af sina ursprungliga landskapslagar, står på en alldeles egen juridisk basis, fri och skild från det öfriga Europas smitta af jus romanum, så förekommer det också billigt och naturligt att lagutvecklingen för både Danmark och Sverige göres så samfällig som möjligt. *Kriminalallagens-*

likhet i båda rikena bör ej vara svår att vinna. Den allmänna familjerättens likaså. Ett steg till närmande har skett genom den i Sverige nyligen införda lika arfs-rätten för båda könen. *Civillagen* kan och behöfver icke i allt hafva samma bestämmelser i begge länderna, emedan sådana ofta bero af ortliga förhållanden. Sveriges Jordabalk och Danmarks Landborätt lära hafva för många, troligen till en del i sjelfva ländernas natur grundade, skiljaktigheter. Men att omsider de tre rikenas *konstitutioner* så vidt möjligt skulle bringas till likstämmighet med hvarandra, åtminstone i grundsatserne, är ett stort önskningsmål.

5. En *tullförening*, gemensam för hela Skandinavien, vore måhända lika nyttig här, som i Tyskland. Likväl måste det medgifvas att saken i praxis torde hafva större svårigheter här, till följd af vår nords söndring i flera öar och halföar, hvarigenom en enda, allt omslutande tulllinie kunde blifva vansklig att uppgöra, i allo tillfredsställande.

6. Ett *mynt af lika valörer*, eller dock det sammas sättande på en och samma myntfot, hör ock kanske till omöjligheterna. Att det emellertid skulle verka mycken bekvämlighet i handel ochandel, till och med för resande, nekas icke.

7. Om ett *gemensamt post- och passväsende* torde det samma kunna sägas: både mot och för.

8. Af högsta nytta vore utan tvifvel ett så beskaffadt, stadigt och oafbrutet förbund, riksstyrelserna emellan, som man fordom kallade *off- och defensiv-allians* för alltid.

9. Kunde då och då *gemensamma öfningsläger* in träffa för begge rikenas krigarskaror, så skulle många vänskapsband knytas just i de ömtåligaste afseenden. och den tanken snart genomlöpa Skandinavien att vi här alla hafva att segra eller falla tillsammans.

10. Jag slutar med den tionde punkten, frågan om våra *universitets* gemensamhet. Denna sak är väl på visst sätt å nyo litterär, likasom de första tre. men dock tillika af en beskaffenhet, som icke beror på den enskilda verksamheten att utföra, följaktligen hänhörande till de senare, hvilka för verkställandet hvilat på det publika, på riksauktoriteternas befogetanden. Meningen om ett skan-

dinaviskt universitet tillhör, såsom jag tror. ursprungligen en af Danmarks åldfäder, hr pastor Grundtvig, såsom en af hans förnämsta älsklingstankar. Jag vet icke om jag uppfattat hans mening fullkomligt, men jag skall emellertid framsätta mina anmärkningar derom. Man kan visserligen föreställa sig ett slags universitet för hela den skandinaviska norden, utan upplösning eller förnärmande af de förutvarande för de tre rikena särskilda akademierna i Upsala. Köpenhamn, Lund och Kristiania, samt förlagdt på någon ort, så mycket som möjligt midt emellan oss alle, exempelvis i Göteborg. Man kan tänka sig professionerna vid detta universitet besatta med män, som genom lärdomsprof dokumenterat sig skicklige härtill, de må vara födde livar som helst inom Skandinavien, således både danskar, svenskar och norrmän, samt utnämnde af de tre rikenas regeringar, antingen alternerande (per vices), eller genom överenskommelse, eller slutligen genom en universitetssenat, tillsatt af de tre rikenas styrelser, med lika många ledamöter från hvardera. Man kan också tänka sig att vid detta universitet studerade ynglingar ifrån alla de tre rikena, att de här toge sina examina och derefter, på grund af dem, vore berättigade att söka och kunna erhålla tjänster hvar som helst i Sverige. Danmark och Norge, men med skyldighet att då blifva undersåtar under det lands regering, i hvars tjänst de inginge. Man kan icke neka att ett stort och lefvande föreningsband härigenom skulle knytas mellan danskar, svenskar och norrmän, hvilka först vistades och studerade till sammans, i flera år afhöorde föreläsningar än på danska. Bo på svenska, samt sedermera kunde indigeneras i hvarandras länder genom en gifven möjlighet att der bekomma tjänster. Men många svårigheter uppstode likväl för denna plan både genom tänkbara kollisioner vid professionernas tillsättande och af svårigheten att vid högsta ort slita uppkommande akademiska tvister, enär man hade två högsta orter. Härtill lägger sig behovet af en betydlig dotation för ett sådant nytt universitet. Lättare är dä att, med öfvergifvande af hela denna tanke, vända sig till de nordiska universitet, som redan gifvas, och begrunda huruvida något unionelt vore att inlägga hos dem. Genom öfverenskommelse, riksstyrelserna emellan, kunde detta tillvägabringas på flera sätt. Man kan föreställa sig en rättighet gifven åt lärde män.

födde i hvilketdera riket som helst, att aspirera till professioner jemte hvarandra vid hvilket af de fyra universiteten, de ville, och att dertill af hvarterdera rikets regering utnämnas blott på grund af förtjenst, utan afseende på födelselandet, men då med skyldighet för den utnämnde att blifva den regerings undersåte, i hvars tjänst han inginge, och med rättighet att hålla föreläsningarna efter behag på danska eller svenska. Studenterna skulle härigenom öfverallt i Skandinavien tillvänjas att förstå båda dialekterna med lika lätthet. Man kan slutligen också tänka sig en rättighet gifven åt ynglingar i alla de tre länderna att studera vid hvilketdera af de fyra universiteten, de eller deras målsmän funne lämpligast, och der taga sina utgångsexamina — så länge sådana vid akademierna kvarstode — men med skyldighet likväl att, hemkomne till sitt land igen, i fall de arbetat vid ett af de andra ländernas högsolor, för tjänsters bekommande dokumentera sig på det sätt. den resp regeringen der önskade och bjöde. Fördelarne af ett sådant slags sammanmältning vore säkerligen stora. Man får icke alltid hoppas att vid hvarje universitet finnas utmärktheter att tillgå bland professorerna i alla grenar på en gång. I samma tidskifte kan vid det ena gifvas en stor historiker, vid det andra en utmärkt läkare, vid det tredje den grundligaste juristen, vid det fjerde den bäste teologen. Förmånligt vore då för den studerande att få besöka den högsola, der han hade att hemta undervisning af den förträffligaste läraren i den gren. han efter slutade elementararbeten valt till sitt specialstudium.

M.H. Jag ändar ett föredrag, som, vid betraktande af allt hvad behöfdes till utveckling och tillfyllestgörande af de påpekade ämnena, varit oändligen litet och kort, men ändock måhända för långt för edert tålamod. Den skandinaviska saken betraktades, blott för några få år sedan, *helt och hållet* som en tom fantasi. Nu har den redan vunnit så mycken mark, att man dock håller *åtskilligt* deruti för till och med praktiskt förnuftigt. Det är nog till en början. — Jag tackar er för den lyckan, som en svensk sällan åtnjuter, att kunna få tala sitt modersmål och blifva förstådd likväl utan öfversättning. ehuru han icke yttrar sig inom Sveriges gränser. Dock. jag glömmar mig — jag vet en sak—jag påminner mig:

jag är i Sverige nu, när jag är i Köpenhamn. — Må snart en dansk påhelsa oss i Stockholm, och tala der på sitt modersmål öfver det kära, gemensamma ämnet! Han skall falla danska ord, men Stockholms folk skall lyssna derpå som på svenska meningar. Ty tankarne och orden nu äro hvarken Danmarks eller Sveriges: de äro Skandinaviens. Dess själ har vaknat.